

Володимир Шинкарук

АЗ – БУКИ

*Літературно-мистецькі
студії*

Житомир
Полісся
2015

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)
Ш 62

*Надруковано за ухвалою
Вченої ради Житомирського державного університету ім. І. Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014)*

Рецензенти:

Петро Васильович Білоус,
доктор філологічних наук, професор.
Володимир Олегович Єршов,
доктор філологічних наук, професор.
Віктор Михайлович Мойсієнко,
доктор філологічних наук, професор.

Ш 62 Шинкарук В. Ф. Аз-Буки. Літературно-мистецькі студії. –
Житомир : Полісся, 2015. – 278 с. – Серія «Бібліотека
кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ
Житомирського державного університету імені І. Франка»

ISBN 978-966-655-700-4

Книгу професора кафедри теорії та історії світової літератури Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Ф. Шинкарука «Аз-Буки» складають вибрані наукові та публіцистичні статті і нариси з історії давньої і сучасної літератури, вітчизняного мистецтва, літературного краєзнавства. Збірка відображає весь спектр науко-пізнавальних інтересів відомого українського науковця

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)

ISBN 978-966-655-700-4

© В. Шинкарук, 2015.

АЗ – БУКИ

Літературно-мистецькі студії

ПОЧАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Давньоукраїнське літописання	9
«Слово о полку Ігоревім»	27
Феофан Прокопович і його трагікомедія «Володимир»	49
Тема історичного минулого народу в давній українській літературі та героїчний епос народів Європи	57

ФОЛЬКЛОР

Маруся Чурай і пісенна традиція Житомирщини	81
---	----

ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ

Житомирщина в житті та творчості М. Рильського	101
Василь Кравченко та житомирські прототипи Михайла Булгакова	130
Василь Земляк: Перші кроки на Житомирщині	135
Прожив з весною (Творчий портрет Михайла Клименка)..	140
Творчий ужинок поетів Житомирщини	144
Зустріч, яка не відбулася в Житомирі (Спогади про Роберта Рождественського)	154

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПЕРЕДМОВИ

Яснозір'я таланту. Передмова до книги І. Сльоти «Золото зажив'я»	163
Автограф для вічності. Передмова до книги І. Сльоти «Автографи»	170
Відчуваючи музику слів. Передмова до книги І. Сльоти Переспіви	172
Юрій Камишний – художник, що переорює душу	180
Інше серцебиття. Відгук на книгу В. Горбунової «Мрія про маленьке життя»	183

Лазар. Друге пришествя або Ми так любили Житомир. Рецензія на книгу С. Лазо «Ми так любили „The Beatles”»	186
Одяг для думок. Передмова до книги Ірини Шинкарук «Сильніша – на одне життя»	190
Диво, знайдене на соціально-психологічному факультеті. Передмова до збірки «Диво, знайдене в собі»	193
Новий обрій Ірини Лубківської. Передмова до книги І. Лубківської «Жити і любити не уві сні»	195

ПОРТРЕТИ

Павло Карпович Сербін: Жив за високим покликанням ...	199
Зірка і смерть Леоніда Венгерова	214
Ніна Матвієнко. Голосом цієї жінки співає і плаче Україна	225
Свіча таланту Костянтина Яновського	232
Жива вода творчості: Ірина Шинкарук	235
Життя, освячене творчістю і любов'ю: Тетяна і Михайло Гузуни	241
Юрій Градовський. Талант, який не знає відпочинку.....	248
Творча характеристика Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок»	254
Анатолій Говораadlo – душа покладена на музику	261
Дві долі, міцно сплетені в одну: Людмила Вікторівна та Георгій Володимирович Майорови	267
Телевізійна зірка зійшла в Житомирі: Рабіга Аманжолова	270
Микола Кавецький: «Я прийшов із світанків»	273

ЖИТТЯ, ОСВЯЧЕНЕ ТВОРЧІСТЮ І ЛЮБОВ'Ю: ТЕТЯНА І МИХАЙЛО ГУЗУНИ

Кажуть, що танець – це дивовижна розмова душі і тіла. Не кожному дано зрозуміти цю розмову. Ще менше людей володіють талантом навчити тіло і душу розмовляти між собою. Тетяна і Михайло Гузуни належать до тих геніальних творчих особистостей, які зрозуміли найважливішу суть мистецтва хореографії і тепер навчають цьому мистецтву інших.

Їхній дивовижний дует склався під час навчання на відділенні хореографії Краснодарського інституту культури. Михайло Гузун прийшов у цей вищий навчальний заклад, маючи солідний стаж виступів у професійному колективі. Він майже три роки (з 1966 по 1968) працював в Державному ансамблі танцю Молдавської РСР «Жок» – одному із найкращих танцювальних колективів не лише Радянського Союзу, а й Європи. Хореографічний талант проявився в Михайла несподівано. Він і сам досі не може пояснити, звідки в нього – хлопчика з невеличкого молдавського села, в роду якого ніколи не було людей творчих професій, – така любов і така велика тяга до хореографії. Народився Михайло Гузун 13 жовтня 1949 року в Молдавії, в селі Трифауци, в дружній і талановитій родині, в якій понад усе цінувалася любов до праці і рідної землі. Число «13» вважається в сім'ї, дійсно, магічним: 13 числа, але в різні місяці народилися внучка і внук Михайла, а також його батьки.

Батько – Семен Михайлович – працював ветеринарним лікарем, мама – Анастасія Тимофіївна – вчителькою молодших класів. У родині було п'ятеро дітей, Михайло – старший. Середньої школи Трифауци не мали, тому після закінчення восьмирічки Михайло змушений був продовжити навчання в середній школі №1 міста Сороки. Сороки знаходились за сім кілометрів від рідного села. Щодня та ще й двічі долати пішки таку відстань було неможливо, і хлопцеві довелося залишитись у шкільному інтернаті. До батьків він міг приїжджати лише на вихідні...

Навчався Михайло добре, активно займався спортом: відвідував секцію з боротьби, чудово грав у футбол та волейбол. Після закінчення школи він з першої спроби поступив до

Кишинівського сільськогосподарського інституту. Яюсь «свіжеспечений» студент-першокурсник зі своїм другом і односельцем Андрієм Сирбу випадково потрапив у філармонію на репетицію хореографічного ансамблю «Жок» (дівчина, з якою зустрічався друг, танцювала в ансамблі). Те, що побачив Михайло в репетиційній залі, вразило його до глибини душі і стало першим великим життєвим потрясінням. Йому раптово захотілося бути серед танцюючих, навчитися з допомогою ритмічних рухів і пластики відображати найскладнішу гаму людських почуттів...

Цього, видно, хотілося не лише Михайлові... Бо саме в той момент оголосили новий набір в студію ансамблю «Жок». Бажаючих танцювати в прославленому хореографічному колективі було більш, ніж багато, – 2500 осіб! Прискіплива комісія мала відібрати із цієї величезної кількості початківців лише 30 танцюристів. У юнака не було ніяких хореографічних навичок, але він вирішив ризикнути і... пройшов відбір! Допомогла чудова спортивна форма і головне – нестримне бажання танцювати...

Працювати доводилось по 14–15 годин на добу, але Михайло не відчував втоми. Адже він ніколи не був «білоручкою», батьки змалечку привчили його до праці. У родині Гузунів завжди поважали працю. Особливо такий, який дарує насолоду і натхнення.

Не кожен із нових колег Михайла зміг витримати шалене навантаження. Досить швидко із відібраних 30 осіб залишилось тільки 8. Серед них, звичайно ж, і Михайло.

Кишинівський сільськогосподарський інститут хлопцеві довелося залишити. Для батьків це стало справжнім ударом, але після того, як з ними поговорив керівник ансамблю «Жок» народний артист СРСР Володимир Курбет, вони заспокоїлись, прийняли і благословили несподіваний вибір сина. Через вісім місяців Михайло Гузун був включений до основного складу ансамблю «Жок»!

«Жок» у перекладі з молдавської означає місце для святкувань чи велелюдних зібрань. Легендарний колектив став для молодого артиста не лише школою професійної майстерності, а й своєрідним екзаменом на життєву і творчу зрілість. Цей екзамен Михайло здав на «відмінно».

За роки роботи в ансамблі він взяв участь у добрій сотні концертів, виступив на кількох мистецьких фестивалях і конкурсах, здружився з багатьма блискучими виконавцями, імена яких складають славу і гордість не мише Молдавії, а й всього Радянського Союзу: композитор і співак Штефан

Петраке, співак Іон Суручану, засновник легендарного ВІА «Норок» композитор Михайл Долган та інші.

Михайлові навіть вдалося знятись в «масовці» культового музичного фільму радянських часів «Весілля в Малинівці». Правда, сьогодні вже й йому самому важко відшукати себе в юрбі червоноармійців-кіннотників, але маленький факт своєї участі у роботі над фільмом Михайло Гузун завжди згадує з особливою теплотою...

У 1968 році юнака призвали в армію. Після «курсу молодого бійця» талановитого танцюриста перевели до Києва в ансамбль пісні і танцю МВС України. В новому для себе колективі він займався тим, чим раніше займався в ансамблі «Жок» – танцював. Так армійська служба несподівано перетворилась для хлопця на творчість...

Після закінчення терміну строкової армійської служби Михайло Гузун повернувся в Кишинів. Але його рідний «Жок» перебував на тривалих гастролях в Америці. Чекати повернення ансамблю потрібно було щонайменше півроку. Втрачати час Михайлові не хотілося, і хлопець став готуватись до вступу на хореографічний факультет Краснодарського інституту культури. Колись під час гастролей в Краснодарі від відвідав цей вищий навчальний заклад. Йому сподобалась навчальна база інституту, викладачі й та особлива атмосфера творчості, яка відчувалася буквально на кожному кроці. Отож, заплативши 24 карбованці за авіаквиток, майбутній хореограф вилетів з Кишинева в Краснодар.

У серпні 1969 року, здавши успішно вступні екзамени, Михайло Гузун був зарахований студентом хореографічного факультету. Перше знайомство з одногрупниками відбулося не в студентській аудиторії, не в репетиційній залі, а в одному із радгоспів Краснодарського краю. З першого вересня студенти відправились не на навчання, а на збирання вражаю винограду. Саме там, і саме тоді Михайло вперше побачив Тетяну Гаркушу – свою майбутню дружину. Це було його другим великим життєвим потрясінням.

Тетяна народилася 30 квітня 1951 року в Житомирі. Захоплення хореографією, яке прийшло до неї ще в дитинстві, визначило її подальший життєвий шлях. Батьки дівчини Іван Пантелійович та Марія Сидорівна Гаркуші були відомими в Україні юристами. Іван Пантелійович спочатку виконував обов'язки судді обласного суду, згодом присвятив себе адвокатській діяльності; мама працювала в канцелярії Житомирської військової прокуратури. І мама, і батько в глибині душі сподівались, що дочка також пов'яже свою долю з юриспруденцією, але Тетяна зробила власний вибір. Великий

плив на її формування мали чудові балетмейстери і обдаровані дитячі педагоги Михайло Віленський та Єлизавета Ростківська. Це талановите подружжя керувало танцювальним ансамблем «Полісяночка» Житомирського Палацу піонерів. За плечима у них була яскраве сценічне життя, робота в кращих професійних танцювальних колективах держави. Михайло Віленський певний час навіть працював з легендарним Павлом Вірським – балетмейстером, якого ім'ям названий Національний академічний ансамбль танцю України. Захоплення хореографією для Тетяни Гаркуші поступово перетворилося на високе життєве покликання. Зрозумівши це, батьки стали всіляко підтримувати бажання дочки професійно займатись танцями.

Тетяна завжди відзначалася відкритим характером, щирістю в спілкуванні, особливою наполегливістю і відповідальністю. Під час навчання в Житомирській середній школі №15 і вчителі, й учні називали її «міністром культури». Жодного свята, жодного літературно-спортивного вечора, жодного концерту не відбувалося без її участі. Керівництво школи довіряло їй режисуру культурно-мистецьких акцій і урочистих зібрань, які завжди проходили надзвичайно емоційно і вишукано. Незважаючи на такий особливий статус дівчини, учителі в ставленні до неї ніколи не знижували своїх високих вимог. Тетяні потрібно було бути досконалою не лише на сцені, а й на кожному уроці. Важко собі уявити, та за усі роки навчання в неї не було жодної четвірки, тільки відмінні оцінки!

Тетяна Іванівна зізнається, що в дитинстві любила дружити з хлопцями, більше того, їй навіть вдавалося верховодити в хлопчачій компанії. Вона була справжнім відчайдухом: ніхто не міг так стрімко спускатись на лижах з Вовчих гір у Зарічанах, нікому не вдавалося так точно і впевнено «виписувати вісімки» на ковзанах, жоден хлопець не міг сперечатись з нею в бігу на 60 метрів...

Усі, хто знав Тетяну, завжди дивувалися, як вона встигас відмінно навчатися, активно займатись спортом і громадською роботою, допомагати мамі з хатніми справами, танцювати в ансамблі «Полісяночка»... Заняття в ансамблі приносили дівчині неабияку насолоду. Михайло Віленський та Єлизавета Ростківська зуміли створити в своєму колективі дивовижну атмосферу. Всі учасники «Полісяночки» відчували себе в дружній і щасливій родині, в якій кожен працює на спільний результат, радіючи не лише власним успіхам, а й успіхам друзів. І саме тоді Тетяна визначила для себе: якщо коли-небудь їй доведеться керувати хореографічним колективом, вона створить у ньому таку ж особливу атмосферу – атмосферу любові, щирої

дружби, взаємоповаги і взаємодопомоги... До здійснення її юнацької мрії залишалося не так вже й багато часу...

В 1968 році Тетяна Гаркуша закінчила Житомирську середню школу № 15 із золотою медаллю! Сповнена райдужних надій, вона поїхала до Москви, вступати на хореографічне відділення Московського інституту культури... І, як тоді казали, «не пройшла по конкурсу»... Це невдача боляче зачепила її самолюбство, але не відбила бажання займатися хореографією. Навпаки, дівчині ще більше захотілося утвердити себе саме в цьому виді мистецтва. Увесь наступний рік вона наполегливо готувалася майбутніх вступних іспитів, збагачувалась хореографічним досвідом. А щоб не гаяти даремно часу, вирішила поступити на хореографічне відділення Житомирського культосвітнього училища.

У 1969 році, провчившись рік в училищі, дівчина знову поїхала здавати вступні іспити в інститут культури. Але на цей раз не в помпезну і корумповану Москву, а в демократичний Краснодар. Заповітне бажання збулося. Екзамени були здані блискуче. Тетяна стала студенткою! До сьогодні з особливою теплою і вдячністю вона та Михайло згадують своїх нових наставників – Хореографів з великої літери – Вікторію Баранникову і Людмилу Нагайцеву, які з особливим тактом і дивовижним талантом відкривали студентам нові невідомі сторінки танцювального мистецтва. Роки навчання в інституті стали незабутніми. Можливо, це сталося ще й тому, що їх освячувало світле кохання...

Уже на першому курсі дівчина відчула особливе ставлення до себе одногрупника Михайла Гузуна і зрозуміла, що вона йому не байдужа. Але природна скромність і сором'язливість не дозволяли хлопцеві відкрито говорити про свої почуття. Після третього курсу студентський будівельний загін інституту культури відправився в Єйський район Краснодарського краю на будівництво птахофабрики. Були в загоні Тетяна Гаркуша і Михайло Гузун. Саме тоді, в розпал краснодарського літа, під час третього трудового семестру Михайло освідчився Тетяні в коханні. Серце дівчини відгукнулося на щирі і світлі почуття чорноволосого красеня з Молдови. У 1972 році зіграли весілля, а в 1973 році подружжя, за направленням, приїхало в Житомир. Добитися такого направлення було непросто. Батько Тетяни кілька разів їздив до Москви в Міністерство культури СРСР, щоб отримати дозвіл на працевлаштування молодій подружній парі в Україні.

Наприкінці серпня 1973 року Тетяна і Михайло оголосили перший набір до свого танцювального гуртка, а вже на початку жовтня учасники гуртка виступили на урочистостях,

присвячених Дню вчителя. Цей день і став днем народження одного з найкращих у світі хореографічних колективів – ансамблю «Сонечко». Невтомна і натхненна праця керівників «Сонечка» швидко принесла свої вагомі плоди. Колектив здобув популярність в місті, області, в Україні. Всесоюзне визнання прийшла до хореографів із Житомира в жовтні 1982 року під час святкування Днів української культури в Москві. Режисер концерту Борис Шарварко ризикнув запросити до Кремлівського Палацу з'їздів не знаний танцювальний ансамбль «Ровесник» із Дніпропетровська (Дніпропетровщина – батьківщина тодішнього генерального секретаря КПРС Л.Брежнєва), а новий, зовсім невідомий в столиці колектив. Після того, як «Сонечко» блискуче виконало хореографічну композицію «Щасливе дитинство», зал в єдиному пориві підвівся, бурхливими оплесками вітаючи юних українських виконавців. Потім були інші, не менш пам'ятні концерти. У 1985 році ансамбль запросили до участі в культурній програмі XII Всесвітнього фестивалю молоді і студентів в Москві. За унікально короткі строки Михайло Семенович і Тетяна Іванівна разом зі своїми вихованцями підготували спеціальну програму із 12 танців. Учасниками і гостями фестивалю ця програма була прийнята на «ура», ну а всі танці програми майже одразу увійшли до золотого фонду сучасної української хореографії.

У 1993 році змінилася організаційна структура ансамблю «Сонечко». Він став середохрестям Житомирської міської школи хореографічного мистецтва. У школі учасники ансамблю отримали додаткові можливості для творчого розвитку, вони почали вивчати не лише народний, а й естрадний і класичний танець, займатися гімнастикою, акробатикою і навіть вокалом... 2004 році знову розширились професійні горизонти прославленого колективу – було створено ще й Житомирський обласний центр дитячої народної хореографії «Сонечко». Недавно з'явився ще й дочірній колектив – танцювальний ансамбль «Юність», який став активно діяти в Житомирському державному університеті імені І. Франка. До складу «Юності» входять випускники «Сонечка», які навчаються в цьому вищому навчальному закладі. Михайло Семенович і Тетяна Іванівна також працюють в університеті, і, мабуть, завдяки їм в Інституті педагогіки ЖДУ відкрита нова спеціальність – хореографія. Сьогодні «Сонечко» дарує радість повноцінного творчого життя 600 дітям, якими працюють 10 досвідчених фахівців – хореографів і педагогів. За 35 років існування в ансамбль перетворився на справжню школу талантів, потрапити до якої – висока честь. Юних танцюристів із Житомира гаряче вітали глядачі Росії, Молдови, Франції, Італії, Польщі, Греції, Австрії,

Німеччини ... В 2003 році на I Всеукраїнському конкурсі імені Павла Вірського, де були представлені всі професійні та аматорські танцювальні ансамблі України, «Сонечко» здобуло Гран-прі, а з ним і титул найкращого хореографічного колективу держави.

Художні керівники ансамблю за свій натхненний труд і творчу одержимість не раз відзначалася високими державними нагородами і почесними званнями: заслужені працівники культури України; народні артисти України; лауреати всеукраїнської премії імені І. Огієнка; Почесні громадяни м. Житомира; почесні професори Житомирського державного університету ім. І. Франка. Окрім того, Михайло Семенович – заслужений діяч мистецтв Молдови; кавалер орденів «За заслуги» III, II і I ступенів (1999, 2006, 2009), Тетяна Іванівна нагороджена орденами княгині Ольги III, II і I ступенів (1999, 2007, 2009).

Вони – щасливі люди. Їхнє життя, освячене творчістю і любов'ю. І їхні діти, народжені в любові, просто приречені на щастя. Олена продовжує справу батьків. Вона – директор Житомирського обласного центру дитячої народної хореографії, син Олександр пішов дорогою дідуся і бабусі – він юрист, працює в Києві. Впевнений, що й онуки за короткий час зможуть в повній мірі яскраво проявити себе.

Якось Михайло Гузун зізнався, що 80% його роботи сьогодні полягають в тому, щоб ходити по високих інстанціях і вмовляти чиновників та багатих людей працювати на майбутнє, підтримувати українську культуру загалом і українську хореографію зокрема. «Я говорю їм: це потрібно державі, це потрібно усім нам, це потрібно нашим дітям!.. А як би хотілося, щоб було навпаки: не я, а до мене приходили й у мене питали: що вам треба для того, аби наші діти могли творчо розвиватись?..»

Колись, можливо, таке і станеться. А поки-що весь дружний колектив «Сонечка» працює на те, щоб якнайшвидше наблизити кращі часи.

*Опубліковано на сайті:
Мій Житомир 20 травня 2014 року.*

http://my-zhitomir.tv/ua/news/show/6674/zhittya_osvyachene_tvorchistyu_i_lyubovy_u.html

